

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Adres redactie: ds H. Amelink, Lekdijk 82 b, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Rotterdamse Rijweg 174, Rotterdam-8

E. R. POSTMA — EINDHOVEN

Echte vrijheid

■ Een woordenspel

Vrijheid is een vreemde zaak! Schoolkinderen hunkeren naar vakantie — dan hoeven ze niet naar school en hebben ze vrij. Maar als ze vrij hebben, weten ze vaak niet wat ze moeten doen en vervelen ze zich.

Wie middelbaar of hoger onderwijs volgt zegent in gedachten de dag waarop de studie afgerond wordt met het slotexamen: nooit meer repetities, nooit meer tentamina. Maar eenmaal in de maatschappij aangeland groeit 't heimwee naar 't goede leventje van vroeger: wat had je toen veel vrijheid...

Jonge mensen willen trouwen. Dan ben je aan niemand verantwoordelijkheid meer schuldig. Niemand vraagt meer: waar heb je uitgehangen en niemand zegt meer: op tijd thuis zijn. Je verdiensten kun je naar eigen inzicht besteden, zonder de goed? bedoelde raad van je ouders.

Jawel — maar als je getrouwd bent, merk je al gauw (ik spreek niet uit bittere ervaring!) hoe weinig er van die gedroomde vrijheid overblijft.

Natuurlijk — ik speel een beetje met het woord vrijheid.

Maar dat deden de joden ook. En door dat woordenspel gaapt er een steeds diepere kloof tussen Jezus en hen. Zodat de joden sneerend opmerken: zeggen wij niet terecht dat Gij een Samaritaan zult en bezeten zult? Terwijl Jezus hun verwijt: gij hebt de duivel tot vader en wilt de begeren van uw vader doen; die was een mensenmoeder van den beginne... (Joh. 8:48, 44). En dat alles om dat éne woord: vrijheid (Joh. 8:36).

■ Politieke of sociale vrijheid?

Hoe langer je over dat ene woord „vrijheid” nadenkt, hoe moeilijker het wordt.

In 1945 werden we bevrijd — en we verzeilden in een „koude oorlog”... Anno 1973 zijn we vrij — maar tienduizenden demonstreren en protesteren omdat ze h.i. niet vrij genoeg zijn. 't Is precies zoals Van Randwijk in zijn laatste artikel schreef: „...en dat is juist wat ik niet weet en wat ook niet meer gezegd behoort te wor-

den... wat vrijheid is, en wat vrijheid zijn moet.”

Nooit zullen we die knoop ontwarren als we Jezus niet aanhoren en met Hem meedenken. Hij was 't. die begon te spreken over „bevrijding” (vs 32). Hij belóóft hun die.

Op de één of andere manier waren de joden er wel achter, dat het niet om een politieke vrijheid ging. Waarschijnlijk o.g.v. het raadselachtige „de waarheid zal u vrijmaken”. Tenslotte waren ze in politieke zin allerminst vrij: de Romeinse bezetting had hun vrijheid op allerlei punten aan banden gelegd. Ze waren bezet gebied.

gretig gaan ze in op Jezus' woorden... gretig om Hem tegen te spreken! Spreekt hieruit nationale trots? Wat voor zin hebben hun woorden? In elk geval voeren zij aan: wij zijn Abrahams nageslacht en zijn nooit iemands slaven geweest... hoe zegt Gij dan: gij zult vrij worden?

Men heeft wel gezegd: in hun trots vergaten zij een belangrijk stuk van de geschiedenis... Egypte, Babel etc. Waarna geconcludeerd wordt: vrijheid wordt verstaan als sociale vrijheid, dus i.t.t. slavernij. Waarbij te denken valt aan Paulus' betoog in Gal. 4:21-31.

Misschien. In elk geval hebben deze joden toch ook regelmatig het begin van de verbondswor-den gehoord: Ik ben Jahweh... die u uit het slavenhuis geleid heb...

■ Religieuze vrijheid!

't Zit hem dus vast on het „wij zijn Abrahams nageslacht”. Hebben ze aan Izaäk-Imaël en dus Sara-Hagar gedacht? Of zonder meer aan Abraham, de vrije herdersvorst, de onafhankelijke koning? Verschillende rabbijnen spreken in elk geval de mening uit, dat alle Israëlieten koningszonen zijn.

Hoe dan ook: hun afstamming bepaalt hun status: vrijen. Dat waren ze en dat bleven ze. Zelfs de slavernij in Egypte, de ballingschap in Babel, de bezetting door Rome kan daar niets aan af doen. De afkomst telt alleen — al zal daar nauw mee verbonden zijn de zekerheid dat zij het enige volk

zijn waarmee God via Abraham zijn verbond sloot. Vrijheid in religieuze zin dus.

Maar mogen zij daar al even aan denken — Jezus nog des te meer. Hij denkt — en predikt — in andere categorieën. En maakt de begrippen onaanvechtbaar en voor enerlei uitleg vatbaar.

Kort en goed geeft Hij uitleg: een ieder die de zonde doet, is een slaaf der zonde.

Het gaat Hem inderdaad om religieuze vrijheid. Die wordt ten diepste niet bepaald door afkomst en deelgenoot zijn van het verbond met God zonder meer. Jezus haalt er de zonde bij. Dié typeert de mens als slaaf, n.l. als hij de zonde doet, als de zonde zijn levenselement, zijn lust en zijn leven is (i.t.t. de waarheid doen, 3:21).

■ Bevrijding noodzakelijk

Dat geeft een praktische consequentie. Al voelt de Israëliet zich nog zo thuis: de slaaf blijft niet voorgoed in het huis, de zóón blijft er voorgoed.

En dat brengt de onmiskenbare noodzaak met zich mee van bevrijding, zelfs voor Israëlieten: wanneer dan de Zoon u vrijgemaakt heeft, zult gij (pas) werkelijk vrij zijn... De Zoon promoveert slaven tot zonen!

De context is griezelig in zijn climax:

eerst: geen zonen maar slaven dan: niet Abraham als vader maar een ander tenslotte: niet God als Vader maar de duivel...

Ze horen niet „thuis” bij Abraham, bij God, maar bij de duivel — en dan nog als slaven. Bevrijding is alleen te wachten van de Zóón (dat zijn zij zelf niet). Wat een degradatie!

Toch worden alleen zó woorden als „vrijheid” transparant. En dat voor mensen die in Hem geloofden (vs 30, 31). Ze zullen nog veel meer moeten geloven...

Wie is zoon? Die de waarheid doet: Jezus.

Die is slaaf? Die de zonde doet. Wanneer ben je geen slaaf meer? Als je van de zónde bevrijd bent, de zonde geen „heer en meester” meer over je is. Iemand moet je vrijmaken: daar ben Ik voor gekomen, leert Jezus z'n verbijsterde toehoorders. Maar dan breekt ook werkelijk de vrijheid aan. Dáár ligt de kern van het probleem: wat is vrijheid?

■ De machteloosheid overwonnen

Dé vrijheid werd niet gebracht door 1945 of een ander gedenwaardig jaartal. Dat blijkt. Is de wereld er op vooruit gegaan sinds bijv. 1945?

Is er echt vrede en recht (Ps. 85, 72) gekomen?

De vraag stellen is antwoord geven. We zien een griezelige ontwikkeling van pseudo-vrijheid: ontsparing op allerlei gebied, machteloze protesten tegen oorlog, honger, uitbuiting, taboe's. Aanvankelijk kenden we de economische boycot, uitgevoerd door (verenigde) naties. De enkeling waande zich machteloos, geconfronteerd als hij was met wereldellende, tot ook hij zijn kans zag en greep: consumentenboycot. Maar tegenover twee artikelen die het doelwit werden, staan er tweehonderd — even besmet. En dus is het gevoel van machteloosheid alleen maar groter geworden... Eén ding wordt steeds duidelijker: we zijn niets opgeschoten, vanaf de Dam tot aan Vietnam.

Terecht wordt de vraag gesteld: hebben al die jonge mensen hiervoor hun leven gegeven?

Maar Jezus heeft zijn leven gegeven om het probleem in de kern te raken en op te lossen: de zónde — zolang die heerst, komt er geen einde aan de slavernij en verslaving, met alle gevolgen voor de slaaf...

Daarom spreekt Jezus over werkelijk vrij zijn.

Dat geldt (nu) levende mensen. Er komt iets koninklijks in hun leven. Hun lust en leven is de waarheid doen. In Gods Koninkrijk beginnen vrede, recht en vrijheid zich te laten gelden.

Wie bijvoorbeeld zijn schuldenaar vergeving schenkt, laat iets zien van zijn vrijheid. Hij is niet meer „bezeten” van wrok en wraakzucht: hij kan zich vrij opstellen tegenover zijn naaste.

Het leven van christenen overziende, mag Jezus terecht de vraag stellen: heb Ik hiervoor mijn leven gegeven?

Gelukkig ieder mens, die daar van harte „ja” op kan zeggen!

IN DIT NUMMER

Pag. 289

ds E. R. Postma,
Echte vrijheid

Pag. 290

Prof. C. Veenhof,
„Sikkel en hamer” over
Europa

Pag. 291

ds S. Z. van Oene,
Verloren vrede

Pag. 292-293

D. W. L. Milo,
Scotisch cocktail
Prof. C. Veenhof,
De profet Jona

Pag. 294

H. Langerak,
De dichter en zijn vader

C. VEENHOF — KAMPEN

„Sikkel en hamer” over Europa

Dezer dagen verscheen in „Trouw” een bericht dat, naar ik geloof, méér dan gewone aandacht verdient. Het blad heeft het overgenomen uit het bekende, Amerikaanse, steeds goed geïnformeerde, anti-Nixon, dagblad „New York Times”. En het luidde als volgt:

„Partijleider Leonid Breznev van de Sowjet-Unie verdedigt zijn politiek van internationale ontspanning als een taktiek van het communistisch blok om dat binnen de tijd van 12 tot 15 jaar de wereldheerschappij te bezorgen.”

De materiële inhoud van dit bericht, namelijk wat de eigenlijke bedoeling is van de door de Sovjet-Unie nagestreefde ontspanning — de verovering van de wereldheerschappij — is voor de kenners van het communisme geen verrassing. Dat weet ieder van hen opperbest. Nieuw is alleen dat Breznev nu een **termijn** noemt waarbinnen deze wereldheerschappij een feit zal zijn, nl. 12 tot 15 jaar.

Deze mededeling geeft er alle aanleiding toe wat nader op deze uitspraak van Breznev in te gaan.

☆☆☆

Wanneer men de positie van de Sovjet Unie als staat tussen andere staten nagaat komt men onder de verpletterende indruk van de kolossale machtsuitbreiding die deze bereikte. Er is geen staat ter wereld die ook maar in de verste verte een dergelijke expansie realiseerde.

Rusland kwam ontzaglijk gehavend uit de tweede wereldoorlog te voorschijn. Maar reeds tijdens die oorlog legde Stalin, die, hoe beestachtig hij ook in eigen land huishield, een staatsman was, de grondslag voor Ruslands latere machtspositie.

In de eerste plaats zorgde hij er voor dat het grondgebied van Rusland op een gigantische wijze werd uitgebreid.

Terwijl overal in de wereld na de oorlog een eind werd gemaakt aan het kolonialisme en het bezet houden van veroverde gebieden, behield en vermeerde Rusland alles wat het tijdens de oorlog in zijn greep gekregen. Het hield het op Finland veroverde gebied — het beste stuk van dat land. Het maakte de annexatie van Estland, Lijfland, Letland en Litauen definitief.¹⁾ Het eigende zich het grootste deel van Polen toe en verschoof die staat naar het Westen ten koste van Duitsland. Het legde definitief beslag op Oost-Pruisen. Het ontnam Hongarije en Roemenië enorme stukken van hun vruchtbaarste bodem. Ook in Azië annexeerde het grote gebieden. En zoals vanzelf sprak behield het de tienduizenden vierkante kilometers die het Czaristische Rusland van China had gestolen toen dat rijk in de vorige eeuw machteloos was.

Globaal genomen heeft Rusland sinds de oorlog in totaal ongeveer 24 miljoen niet-Russen tegen hun zin in de Unie van Sovjet-republieken ingelijfd. En 648.300 vierkante kilometer grondgebied

aan het zijne toegevoegd! Van een „zelfbeschikkingsrecht der naties” was bij de Russische dictators geen sprake.²⁾

☆☆☆

Indrukwekkend is ook wat na de oorlog geschiedde.

Bij het beëindigen daarvan stond vast dat drie dingen nooit mochten gebeuren.

In de eerste plaats moest de Oder-Neisse-grens tussen Duitsland en Polen niet definitief worden. In de tweede plaats mocht de scheuring van Duitsland in een Westelijk en Oostelijk deel nooit een blijvende worden. En, in de derde plaats: West-Berlijn zou nooit door de Oostbloklanden, speciaal niet door Rusland, mogen worden beheerst.

Men weet hoe het met deze dingen is gegaan.

Een definitieve Oder-Neisse-grens is door West-Duitsland op een presenteerblad aan Rusland aangeboden en werd daardoor zonder contraprestatie geaccepteerd! Dezer dagen werd ook — ondanks alle schoonklinkende frasen — de scheiding tussen West- en Oost-Duitsland definitief. Als twee zelfstandige staten werden ze als leden van de Verenigde Naties toegelaten. En beide rijken hebben hun eigen ambassades, consulaten enz. De rest van het oude Duitsland is zo voor goed in twee helften uiteengevallen. Geheel naar de wens van Stalin en zijn satellieten.

Niet gehinderd door de parlementaire oppositie en een vrije pers hebben de russische diplomaten met grote bekwaamheid, hardnekkigheid en een waar kattengeduld op de door hen gestelde doeleinden aangestuurd. En die ten slotte, zonder enige andere „kosten” dan een ruimere inreismogelijkheid naar de D.D.R., bereikt. Want „de muur” staat er nog. De „overlopers” worden nog neergeschoten. En hun moordenaars nog altijd gedecoreerd.

☆☆☆

Ten aanzien van West-Berlijn heeft Rusland zijn doel — nog! — niet bereikt.

Het heeft daarvoor wel zijn uiterste best gedaan.

Op een moment toen de geallieerde legers nagenoeg volledig waren gedemobiliseerd en de luchtvlotten de rust in waren gegaan verspreidde het Oostduitse persbureau — het geschiedde in de nacht van 23 op 24 juni 1948 — het volgende bericht: „Ingevolge een technische storing is het transportdirectoraat van het Sovjet militaire bestuur gedwongen zowel het passagiers- als het goederenvervoer op de route Berlijn—Helmstedt in beide richtingen te stoppen.”

Deze daad van Stalin vond plaats op een moment dat in Berlijn nog voor 36 dagen voedsel aanwezig was. Het was er Stalin om te doen West-Berlijn uit te hongeren en het daardoor te dwingen zich onder Russisch gezag — beter gezegd: de communistische tyrannie — te plaatsen. Generaal

Lucius Clay, de redder van West-Berlijn, schreef later: „Het was één van de brutaalste pogingen der nieuwere geschiedenis om een massa-verhongering als middel tot politieke druk te gebruiken.” En toen is het „wonder van Berlijn” geschied! Met ongelofelijke energie werden op bevel van president Truman alle beschikbare Amerikaanse en andere vliegtuigen naar het Westen gedirigeerd. De West-Berlijners zagen en hoorden dagelijks wat hun onder de kommunistische „bescherming” te wachten stond. De leider der socialisten, voorganger van Willy Brandt, Kurt Schuhmacher, had hen duidelijk gemaakt dat de kommunisten „rood-gelakte nazi's” waren. Dat merkten ze zelf ook aan wat hun oost-duitse broeders wedervoer. Heel West-Berlijn raakte in beweging. Met onvoorstelbare kracht en moed stelde de West-Berlijners zich te weer. In drie dagen tijds werd door negentienduizend arbeiders het vliegveld „Tegel” in orde gebracht.

En toen kwam de grootste luchtoperatie uit de geschiedenis tot stand. De „luchtbrug” naar West-Berlijn werd „gebouwd”. In een betrekkelijk klein aantal maanden werden niet minder dan 227.728 transportvluchten uitgevoerd en 2.110.235 ton goederen naar West-Berlijn overgevlogen. En zo werd deze kommunistische aanval afgeslagen.

☆☆☆

Zoals van zelf sprak liet Rusland zijn greep op Berlijn niet los.

Met taai volhardendheid heeft het zich sinds zijn eerste aanval op West-Berlijn verzet tegen iedere poging om de band tussen dit stadsdeel en West-Duitsland te versterken. Het blijft onwrikbaar vasthouden aan zijn doel geheel Berlijn in de kommunistische machtssfeer te trekken.

De maandenlange onderhandelingen in het kader van de „ontspanningspolitiek” van Willy Brandt over de status van West-Berlijn hebben dat bewezen. Rusland heeft geen enkele wezenlijke concessie dienaangaande gedaan!

In de door de Westelijke machten gesloten verdragen wordt veel gezegd over de relatie tussen West-Berlijn en West-Duitsland. Men gebruikte daarin o.a. een woord dat „verbinding” of „binding” betekent. De vraag was of er een nauwere „verbinding” van West-Berlijn en de Bondsrepubliek zou tot stand komen of een nauwere „binding”. „Verbinding” ziet op spoorlijnen, wegen, vliegroutes, enz. „Binding” omvat veel meer! De zaak bleef uiteindelijk onbeslist. Rusland gaf niets toe.

Er wordt in die verklaring voorts van gesproken dat de regeringen van de Bondsrepubliek de consulaire rechten naar buiten van permanente bewoners (permanent residents) van West-Berlijn „kunnen” uitoefenen. De Sovjet-Unie heeft daarvan onweersproken kennis genomen. Maar daarmee niet ingestemd.

Voorts werd door de Westelijke machten uitgesproken dat verdragen van de Bondsrepubliek met andere staten ook tot West-Berlijn uitgebreid „kunnen” worden. Ook hiervan hebben de Russen onweersproken kennis genomen. — Maar niets toegegeven!

In de derde plaats verklaarden de Westelijke machten dat de „Bindingen” tussen de Bondsrepubliek en Berlijn gehandhaafd en ontwikkeld zouden worden waarbij men er rekening mee zou houden dat West-Berlijn, evenals tot

duisver, geen constitutief deel van de Bondsrepubliek is en ook in het vervolg niet door háár geregeerd zou worden. Ook daarvan heeft Moskou onweersproken kennis genomen. Het gaf ook in dit opzicht niets toe!

En zoals te begrijpen is begon onmiddellijk na de ondertekening van deze verdragen een felle strijd over de interpretatie ervan. Bonn wilde b.v. het in het bovenstaande genoemde „kunnen” opvatten als „moeten”. Maar daarvan wilden de Russen niets weten!³⁾

In wezen is er zo in de status van West-Berlijn niets veranderd.

Rusland houdt onveranderd zijn vroegere greep daarop! En het zal blijven vechten — taai, geduldig, hardnekkig — tot het zijn doel: de inlijving van geheel Berlijn in Oost-Duitsland, heeft bereikt. Het heeft al zijn politieke- en militaire posities ten opzichte daarvan volledig bezet gehouden.

☆☆☆

Maar dit is nog niet alles.

Rusland houdt ook de zogenaamde Oostbloklanden in zijn ijzeren greep.

In nagenoeg alle van dezen traden na de wereldoorlog „volksfrontregeringen” op. D.w.z.: regeringen van kommunistische en links-radicalen partijen. Maar overal werden de niet-kommunistische regeringspartners, soms op beestachtige wijze, weggerukt. We weten b.v. goed wat in Tsjecho-Slowakije met mannen als Benesj en Masaryk gebeurde en op welk een schandelijke wijze de kommunist Gottwald naar de macht greep en die veroverde.

En zoals het Tsjecho-Slowakije verging, verging het ook andere staten.

Dank zij het ingrijpen van Churchill ontsnapte Griekenland nog net aan de wurgende kommunistische greep.

Ook de jongeren zullen zich nog goed herinneren hoe de „bevrijdingsbeweging” in Hongarije werd neergeslagen en wat met de leiders daarvan gebeurde. En nog beter hoe de „Praagse lente” overging in een ijzige Russische winter.

Na deze afschuwelijke gebeurtenissen kondigde Breznev de beruchte theorie van de „bepaalde soevereiniteit” af. Die houdt in dat als in een van de Russische satellietlanden de kommunistische dictatuur in gevaar komt, Rusland zal ingrijpen, desnoods met militair geweld. En voorts heeft Rusland ervoor gezorgd dat alle Oostbloklanden ook met bilaterale verdragen met elkaar verbonden zijn. Al zou het Warschaupact worden opgeheven dan blijft de onderlinge „band” tussen de daarin opgenomen landen onveranderd! Zo is Ruslands machtspositie.

Maar dit alles is nog slechts de „buitenkant”.

Er is ook nog een „binnenkant”!

Daarover een volgende keer.

¹⁾ Rusland schond daarbij vijf verdragen: 1e het Vredesverdrag van 11 aug. 1920; 2e het Protocol van 9 febr. 1929; 3e het Niet-aanvalsverdrag van 5 febr. 1932; 4e de Conventie van 18 juni 1932; 5e het Pact van 5 okt. '39.

²⁾ Wie weet wat het lot van de Oesbeken, de Tadsjechen, de Azerbeidsjanen, de Armeniërs, de Krimtarten is. Ze kunnen het niet vertellen en de journalisten kunnen er niet rondkijken zoals in Angola, Mozambique, Chili enz.

³⁾ Over de interpretatie van dit kunnen schijnt nu ook een conflict te zijn in de partij van Brandt. Wehner de fractievoorzitter schijnt voor de Russische interpretatie te hebben gekozen.

S. Z. VAN OENE - ZWOLLE

Verloren vrede

Wie het woord vrede gebruikt, weet dat hij een veelbetekenend woord uitsprekt. De zaak, die hiermee aangeduid wordt, houdt velen bezig. Het is een ideaal, dat vóór ons ligt. De wereld hunkert naar vrede.

Oorlogen zijn gewonnen, ook de laatste, maar velen zijn van overtuiging dat de vrede niet gewonnen is, maar veeleer verloren. Daarom moet er wat gedaan! Er wordt gesproken over vrede. Desnoods, met alle geweld. Die zal er komen. We kennen vandaag vredes-bewegingen, sjalomgroepen (sjalom is het Hebreeuwse woord voor vrede). En de vredesoproepen en vredeskranen en vredes pamfletten ontvangen we. Want men beseft het heel goed: wij leven in een wereld van onvrede. Als „de wapenen zwijgen” is dat nog geen bewijs dat er vrede is.

—o—

Daarom houdt het thema: vrede zovelen bezig.

Belangrijke mensen hebben over de vrede gesproken en zich voor de vrede ingezet.

De vermoorde President J. F. Kennedy heeft in een grote rede in 1967 over de vrede o.a. dit gezegd:

„Er is geen enkele, eenvoudige sleutel tot deze vrede, geen grote of machtige formule, die door één of twee mogendheden kan worden toegepast. Echte vrede moet het product zijn van vele naties, de som van vele daden. Hij moet dynamisch zijn, niet statisch, veranderlijk om aan de eisen te beantwoorden die iedere nieuwe generatie stelt. Want vrede is een proces, een manier om problemen op te lossen.”

Hij heeft het duidelijk gesteld: deze vrede te bereiken, is een zaak van de mensen zelf. Dat kunnen wij. Dat moeten wij.

„Laat ons onze houding herzien tegenover de vrede zelf. Te velen van ons denken dat dit onmogelijk is. Wij hoeven deze opvatting niet te aanvaarden. Onze problemen zijn van mensenhand; daarom kunnen zij ook door mensen worden opgelost. De mens kan zo groot zijn als hij verkiest te zijn. Geen probleem van menselijk lot is buiten het bereik van menselijke wezens... Ik ontken niet de waarde van verwachtingen en dromen. Maar wij wekken ontoediging en ongelof, door deze tot onze enige en onmiddellijke doeleinden te maken.”

En de tegenwoordige paus Paulus VI heeft in zijn in 1965 gehouden toespraak tot de algemene vergadering van de UNO o.a. dit gezegd:

„... En nu zijn wij aan het voornaamste punt van onze boodschap gekomen... Het is het woord dat gij van ons verwacht en dat wij niet kunnen

uitspreken zonder ons bewust te zijn van zijn diepe ernst: nooit meer de één tegen de ander, nooit, nooit meer!... Het is de vrede, de vrede die het lot der volken en dat van de hele mensheid moet bepalen.”

Achter al deze woorden staat de drang van het weten:

„als wij geen andere wegen dan oorlog vinden om onze menselijke problemen op te lossen, verwoesten wij de toekomst van onszelf en voor onze kinderen.”

(Internationaal Comité voor het geweten inzake Vietnam. 23-1-1966).

Daarom bestudeert men de oorzaken van het ontbreken van vrede en verzamelt men de voorwaarden voor de vrede, om in-tussen de mentaliteit van de mensen, te beginnen bij de kinderen, te veranderen, want zal er ooit vrede komen, dan moet het nu, in onze tijd.

Daarom moet er verandering in mentaliteit komen. Kort geleden werd het nog geschreven:

„De vraag „oorlog of vrede” hangt nu en in de toekomst voor een belangrijk deel af van de vraag of de mens er (via een fundamentele vernieuwing van zijn sociale opvoedingstechnieken) in slagen zal zijn denk- en gedragspatronen aan de huidige levensomstandigheden (atoombom, technologische ontwikkeling, mondiale afhankelijkheid) aan te passen.

Meer dan op iets anders dient de opvoeding gericht te zijn op de vorming van een nieuw, bij de huidige omstandigheden passend mensentype.”

(Oecumenisch kritisch pamflet, maart 1973).

—o—

Bij de mensen die zich zo, met alle geweld, willen inzetten voor de vrede, zijn er ook die het woord evangelie gebruiken en die zich

uit religieuze motieven inzetten voor deze vrede.

We willen daarom vandaag met elkaar proberen iets te zien van wat de bijbel over vrede zegt. Dan kunnen we van dat weten uit onze houding leren bepalen (gemakkelijk is dat niet altijd) tegenover de vele stemmen die tot ons komen en die om onze instemming vragen en onze inzet verwachten.

Wat is vrede?

Er is in de geschiedenis van het christendom gesteld dat vrede zou zijn: een zaak van het innerlijk, een rust, een kalmte van het menselijk hart: vrede tussen God en de ziel.

Dat moeten we zonder meer een ontsprekende verarming en mistekening van het bijbelse vredebegrip noemen.

Dergelijke ontsporingen zijn er jammer genoeg te vinden en aan te wijzen in de geschiedenis van de Christelijke kerk. Van de kerkvader Augustinus is bekend dat hij onderscheid maakte tussen: een eeuwige hemelse vrede van de ziel met God en een aarde vrede, een pax terrena.

Misschien is deze gedachtengang wel mede oorzaak geweest van die uit later tijd toen men zei: er is een mystieke vrede van de ziel met God, „ontheven aan de tijd”, en er is een aardse vrede, die met wapenen moet worden gehandhaafd en hersteld.

Men stelt wel twee mogelijkheden, maar het gaat zulken eigenlijk alleen om die eerste vrede, die zalige visie van God, die rust in God.

Ik stelde al: dat zijn ontsporingen geweest.

En ieder die ons vandaag komt vertellen dat vrede wel-stand en wel-zijn van enkeling en volk betekent, kan dat onmiddellijk toegegeven krijgen. Inderdaad: de bijbel zegt niet, dat vrede allereerst een ziele-toestand is, een zaak van gevoel, van geluk en bevredigdheid.

Vrede is: dat alle dingen op orde staan, dat er veiligheid is en geen gevaar, dat de dreiging ontbreekt, dat het leven zich kan ontwikkelen, dat de verhoudingen tussen enkelingen en volken gestabiliseerd zijn.

Een situatie dus waarin de mensen kunnen zaaien en oogsten, bouwen en van de schepping genieten, de vruchten van hun werk kunnen eten en daarin niet bedreigd of verhinderd worden.

De profetie van Micha geeft

een tekening: „Dan zullen zij hun zwaarden tot ploegscharen omsmeden en hun speren tot snoeimessen; geen volk zal tegen een ander volk het zwaard opheffen en zijn zullen de oorlog niet meer leren. Maar zij zullen ieder onder zijn wijnstok en onder zijn vijgeboom, zonder dat iemand hen opschrikt.” (Micha 4:3,4).

Dat is een bijbelse tekening van de vredes-toestand.

—o—

Alleen maar... dan zijn we er nog niet. Want we kunnen niet zeggen: dat is dus vrede, dus: de krachten inspannen, alle mogelijkheden benutten en wij gaan die vrede maken, scheppen, bewerken.

Vrede is namelijk nooit en te nimmer los te maken van een kader, waarin die vrede beleefd wordt, nooit los te maken van een verbond: want vrede is de toestand van samenleven tussen partijen die verbonden zijn, mensen of volken.

Vrede en Verbond horen bij elkaar.

En in een verbond is de normale toestand: vrede. De bijbel spreekt wel over: vrede-verbond. Als ieder zich houdt aan de afspraken, als ieder trouw is, dan is er vrede, dan is er geen dreiging, geen gevaar, maar veiligheid en wel-zijn.

Zulk een verbond maakte God met de mens. Met Abraham, met Israël. Hij beloofde vrede. Dat zou er zijn als beide partijen zich hielden aan de afspraken: dan is er sjalom.

Dat vertelt de thora, de wet, de verbondsafspraken, dat herhalen de profeten, de knechten van God. God geeft vrede. Het heil dat Hij wegschenkt en belooft aan mensen, is vrede. Hij heeft immers een verbond gemaakt. Hij heeft zichzelf gebonden. Hij bewaart het verbond. Hij zal zijn afspraken nimmer krenken maar eeuwig dat verbond gedenken.

Het wordt zo duidelijk gesteld in Lev. 26:6 v.v.:

„Indien gij in mijn inzettingen wandelt en mijn geboden nauwkeurig in acht neemt, dan zal Ik u te rechter tijd uw regens geven zodat het land zijn opbrengst geeft en het geboomte des velds zijn vrucht draagt: de dorstijd zal bij u duren tot de wijnoogst en de wijnoogst tot de zaaitijd; gij zult uw

Vervolg op pagina 294

„Lees en Versta”

Zoals in het vorige nummer werd meegedeeld zal de Schriftstudie over de brief aan de Galaten die ds Amelink in ons blad publiceerde als een brochure worden uitgegeven. Dat gebeurt in een handig formaat op goed papier in een stevig omslag. Deze brochure zal een omvang hebben van ± 80 bladzijden. De titel luidt: „Lees en Versta, een hulpboekje bij de studie van de brief aan de Galaten”. De drukker van „Opbouw” heeft meegewerkt om de prijs ervan zo laag mogelijk te houden. Men ontvangt één exemplaar ervan franco per post voor f 1,75. Dat is een spotprijs als men bedenkt dat de verzending alleen reeds minstens 40 cent kost. Wan-

neer men een aantal exemplaren tegelijk bestelt is de prijs daarom lager. Want als de porto voor 1 exemplaar 40 cent bedraagt, bedraagt die van 2 exemplaren 30 cent per stuk, van 5 ex. 18 cent. Het is daarom het voordeligst een flink aantal tegelijk te bestellen. De prijs van 5 exemplaren is geseld op f 7,50, van tien op f 14,—, van twintig op f 27,—. Elke volgende 10 f 13,50 meer.

Ik wil er de nadruk op leggen dat van een herdruk voor deze prijs geen sprake kan zijn. Laten daarom de velen die reageerden op het bericht dat het in de bedoeling lag deze brochure uit te geven die aanstonds bestellen. Dan kan de oplage ervan worden vastgesteld.

Mag ik bij deze bijbelstudiekringen, mannen-, vrouwen- en jeugdverenigingen verzoeken te overwegen of men van deze bijzondere

aanbieding gebruik zal maken? Zou het ook niet prachtig zijn als men bij de bijbellesing in het gezin van dit boekje gebruik maakte? Het is van grote betekenis de brief aan de Galaten, het loflied op Gods genade, door en door te kennen!

Bestellingen worden uitsluitend uitgevoerd na betaling van het bedrag per giro. Met de reeds per brief of briefkaart gedane bestellingen kan geen rekening worden gehouden. De zetter van Opbouw is zo vriendelijk de verzending van deze brochure te verzorgen. Men stortte het bedrag op zijn girorekening. Het no. daarvan is 575663, ten name van G. de Kruijf, Troelstralaan 252, Utrecht.

C. V.

P.S. Zouden andere bladen dit bericht willen overnemen?

D. W. L. MILO — VIERHOUTEN

SCOTISCH COCKTAIL

Als u op de landengte tussen Knapdale en Kintyre het plaatsje Tarbert weet te vinden (het grootste schiereiland in West-Schotland) moet u er bij gelegenheid eens de Free Church binnenlopen. De zusteren doen goed als ze met gedekten hoofde binnentreden — anders vallen ze onaangenaam op. Er liggen kerkboekjes klaar, mannen in het zwart neigen nauwelijks zichtbaar en op de lessenaar voor u ligt een Boodschap aan de gasten. Een gedrukte kaart. U leest: „Welkom aan onze gasten. Hier volgen de belangrijkste dingen van onze eredienst. Wij aanvaarden de Bijbel in zijn geheel als het geïnspireerde Woord van God en als regel van onderwijs. Wij zijn presbyteriaans, dat wil zeggen: ouderlingen en predikanten hebben gelijke stem bij de leiding van onze gemeente, overeenkomstig de regel in het oude testament. Wij gebruiken alleen het boek der psalmen en zingen zonder instrumentale begeleiding, overeenkomstig de liturgie in de kerk der apostelen, zoals door de hervormers is hersteld. We hopen ook een zegen uit uw aanwezigheid te ontvangen”.

Jawel, dat is klare taal. Het menselijke element moge er dan van af druipen (want van mij hadden die beide regels ook aan de beide andere testamenten mogen zijn ontleend) het is alles goed bedoeld. Want stel u even voor, dat de kerkelijke leiding aan het nieuwe testament was ontleend — dan had men er een „engel der gemeente”, een bisschop zagezegd, en de Free Church zou een Episcopale Kerk zijn geweest. En stel u vervolgens voor, dat de kerkzang op het oude testament ware geënt... de kerk zou vol zijn van instrumentale en koorzang. U moet er niet aan denken!

De laatste zin, dat de inboorlingen een zegen uit uw aanwezigheid mogen krijgen, impliceert dat de voorgaande zinnen als een zegen voor de gasten zijn bedoeld. Daarvan zijn alle gasten niet altijd overtuigd. Want waarom zijn de „instrumenten der muziek Gods”, zoals de Bijbel die noemt, door de hervormers weggelaten? Omdat de apostelen er niet aan toe kwamen in hun slavenkerkjes? U krijgt geen kans uw vragen af te vuren, want vlak bij de dienaar (die in het oud-Engels met Boy wordt aangeduid) zit of staat een klein gemengd koor, dat

duidelijk leiding geeft aan de kerkzang en deze kerkzang bovendien... correct vierstemmig ondersteunt. Hetgeen zeker niet aan het nieuwe testament is ontleend, maar de gasten wel tot zegen verstrekt. De preek zal u wellicht bevallen — wanneer u sterk dogmatisch bent ingesteld met een accent op de 19de eeuwse theologie — en wanneer u de smaak van oude gebruiken te pakken hebt. Dus u denkt er bij gelegenheid aan: de vrouwen met gedekten hoofde?

—o—

Tarbert — dat vertelde me die handelsreiziger in geestelijke goederen op de Hebriden-boot — Tarbert komt van een latijnse term. De naam komt ook voor op het eiland Skye; dat is dat eiland, waar die verrukkelijke likeur Drambuie of Skye gestookt wordt. En Tarbert of Tarbet komt ook voor aan de oever van het Loch Lomond, het schoonste meer van Schotland, waar een nationale hymne aan gewijd is. In alle drie gevallen gaat het om een landengte, een istmus zagezegd, waar vroeger scheepsladingen over land moesten worden overgeladen. Tarbert zou dan komen van trans bare = overdragen.

Zoals u weet uit de betere kolommen van dit blad is de Free Church of Scotland het best te vergelijken bij onze Gereformeerde Gemeenten, hoewel veel later ontstaan. Er heerst een krampachtig conservatisme, dat alle theologische ontwikkeling frustreert en het ergste voor de jonge generatie doet vrezen. Op dit punt staat de Free Church model voor alle leuke Schotse televisie-series.

—o—

Als u toch hier en daar een kerkje binnenloopt (en dat is een goede gewoonte; ook kerkhoven moet u bezoeken: u leert veel, waar dood en leven aan elkaar grenzen) dan weet ik u nog een mooi kerkje te noemen. Kort ten zuiden van het westelijke havenstadje Oban (Oban betekent gewoon „open”; het is hetzelfde woord als het deense Aabenraa = open rede, fjordhaven) ten zuiden van Oban dus vindt u het aardige eilandje Seil. Het is met een stenen brug aan het mainland verbonden. Een kleine toogbrug over een smal water, dat bij eb droogvalt. Maar wat voor water, wat voor brug! Water, regelrecht uit de Atlantische Oceaan komend en regelrecht weer in de Atlantische Oceaan stromend. Wat een wonder, dat deze brug de „Brug over de Atlantic” is genoemd.

Goed, u rijdt de Bridge over the Atlantic over en gaat het eilandje Seil op. Een visserseiland. Ergens vindt u het enige dorpje, Balvicar. En ergens buiten dat dorpje: een kapel, boven op een rots, in een weelderig blomrijk kerkhof. Beneden bij het hek staat de uitnodiging: kom binnen en bezie de gebrandschilderde ramen.

Dat doet u dus. De sleutel steekt in het voordeurslot. In het portaal wordt u begroet met de tekst: de genade van de Heer Jezus Chris-

C. VEENHOF — KAMPEN

De profeet Jona

III. Door Jahweh gespaard (vervolg)

8. Ja deze prediking is somber en dreigend. Ze is als een pikzwarte donderwolk die de komst van hemelvuur aankondigt dat Ninevé verteren, de komst van een cycloon die Ninevé onderstboven keren zal.

En toch is deze prediking niet één en al dreiging. Er straalt om deze donkere wolk toch nog een, bijna onmerkbaar krans van licht. Er is in de aanrollende donder van het oordeel toch ook nog de, bijna onhoorbare, muziek van Gods genade. De HEERE laat namelijk aan Ninevé niet profeteren dat het nog op diezelfde of op de daarop volgende dag zal worden verdeld. Neen, de ramp zal pas over veertig dagen Ninevé treffen. De Ninevieten krijgen nog zes weken vóór het oordeel Gods op hen

neerdonderen zal. Ze krijgen nog „tijd”. En die „tijd” is hier voluit genade. Ze krijgen nog de gelegenheid zich te bekeren.

9. Als Jona gaat preken gebeurt er een wonder! Het is na de herhaalde, de hernieuwde roeping van Jona het tweede wonderbaarlijke dat ons in hoofdstuk drie wordt verteld. We lezen namelijk dat de Ninevieten direct nadat Jona was begonnen te preken *God geloofden*. Ja, dat staat er. Dat zegt de Heilige Geest: de Ninevieten geloofden God! En daarom is het ook zo. Dat betekent, dat de mensen van Ninevé van ganser harte aanvaardden wat God op die dag over hen tot hen zei.

God geloven is namelijk altijd het van harte aanvaarden van het woord dat God in een bepaalde, concrete situatie over Zichzelf, over de mensen, over de wereld

en speciaal ook over onszelf tot ons zegt. En dan een zo aanvaarden van dat Woord dat daardoor heel ons zijn, ons leven, ons gedrag wordt beheerst.

Er is ook een „dood geloof” (Jak. 2:26). Dat is het theoretische, het verstandelijke aanvaarden van de Schrift als het Woord van God. Het is een voor waar houden van alle „geschiedenissen” die in de Schrift worden verhaald en van alle „waarheden” die ons daarin worden meegedeeld. Maar dan zó, dat het ons niet werkelijk iets doet, zo dat we er niet andere, nieuwe mensen door worden. Zulk een geloof is een dodelijk gevaar voor de kerk.

De mensen die alléén dit geloof bezitten zijn hard. Zij missen de liefde, de barmhartigheid, de ontferming, de mildheid die in mensen zeker komen, maar ook alléén dan in hen komen, als ze waarsachtig hebben doorleefd dat God hun genadig is en aan hen hun ontzaglijk grote en vele zonden vergeeft. Men gelooft alleen in God, de Soevereine, als men Hem gehoorzaam is. Men gelooft alleen in God, de Heilige, als men de zonde haat en laat. Men gelooft alleen in God, de Genadige, als men in Gods genade rust.

Welnu de Ninevieten geloofden op en na de prediking van Jona God. Dat wil zeggen: ze namen als onwrikbare waarheid aan dat

God over veertig dagen Ninevé verwoesten zou. Ze riepen het elkaar, hun vrouwen en kinderen toe: „Over veertig dagen is het met onze stad gedaan!” En dat ze geloofden bleek uit hun daden. Ze riepen een vasten uit en trokken boeteklederen aan, groot en klein. Vasten en boetekleren aantrekken was de eerste maatregel die men toen en daar in tijden van nood nam. Het was de openbaring, het zichtbare teken van het echt geloven van God.

10. We komen in het verhaal over Jona's prediking van het ene wonder tot het andere.

Als Jona in Ninevé predikt dringt zijn gerichts aankondiging al heel gauw tot de koning door. Vermoedelijk hebben hovelingen dit aan hem meegedeeld. En ook de koning gelooft de door Jona verkondigde boodschap. Ook de koning gelooft God! Op een voor oosterlingen indrukwekkende wijze legt hij — die door zijn onderdanen als een godenzoon wordt beschouwd — daarvan getuigenis af. Als teken van zijn geloof, als demonstratie van zijn erkentenis van zonde en schuld en van zijn boetvaardigheid legt de koning namelijk zijn „heerlijkheid”, zijn staatsgewaad af, daalt af van zijn troon, bedekt zich met een boetzak en gaat op as zitten. Hij verwisselt zijn koningskleed voor

tus zij met u. Is dat geen fijne begroeting op een doordeweekse dag? U gaat dankbaar de kapel binnen.

Nee, afblijven van het orgel — dat zit op slot. Op de preekstoel staat het kruis met de letters IHC. U weet toch de betekenis van In Hoc Signo? In dit teken zou Ignatius de Loyola, stichter van de Jezuitenorde, overwinnen. En in het kruis zal ieder die geloofd vromelijk strijden en overwinnen.

Het doopvont is door de vrouwenvereniging geschonken. Door het Womans Guild, verstaat u? Op een lessenaar ligt een register voor gasten: schrijft u er uw naam maar in en kijk of die van de ondergetekende in juli 1973 er ook in staat. Zo'n gastenregister: u kunt er op een regenachtige dag uren in snuffelen. Eens heb ik mijn naam onder die van de Deense koning mogen schrijven; ik beschouwde dat als een eer, voor mij bedoel ik.

Maar goed, u kwam voor de gebrandschilderde ramen, nietwaar? Er zijn er vijf, in een halve cirkel rond en achter het liturgisch centrum geplaatst. De laatste werken van een vermaard glazenier, uit 1938, in een forse stijl en in warme kleuren als bloeiende Schotse planten opgehangen. Alle zijn ze ontleend aan de evangeliën en meestal hebben ze betrekking op de zee, de visserij en de gevaren van het water en van reizen.

U ziet de Zee van Galilea. U ziet Johannes op het eiland Patmos. De Zoon des mensen op een troon met zeven sterren, een boekrol en de kandelaren. Beelden uit Psalm 148. Het spreken van Christus in Matth. 13, waarbij Zacheus toevallig ook aanwezig is, zittende in een boom. Christus wandelt op het water: beeld van Gods zorg voor de zeevarenden. Een regenboog: symbool van Gods verbond. Een engel, die neergebogen weduwen en wezen (van vissers) opricht. Een stormtoneel op zee: een schip zonder roer en met gescheurde zeilen, zoals u tijdens een bliksemflits even kunt waarnemen. En ja heus: ook de Leviathan is half onder een golf te zien. Maar de Heiland is juist wakker gemaakt. Hij vraagt in het oud-Engels: Why are ye so fearfull, o ye of little faith? Wat zijn jullie bevreesd, kleingelovigen?

—o—

Als u Schotland langs de westelijke hoofdweg binnengaat, komt u langs het dorpje Gretna Green. Zodra u over de grensrivier bent, staat daar de wereldberoemde smidse. Kent u de geschiedenis van de smidse?

Hier werden vroeger de spoed-huwelijken gesloten van Engelse paartjes, die thuis geen toestemming kregen. Het oude gebruik stond alle Schotten namelijk toe, een huwelijk te voltrekken. Niet alzo in Engeland. Daar kon de kerk de voltrekking tegenhouden, wanneer Pa of Ma hun veto spraken. Daarom trok ieder wanhopig paartje clandestien naar Schotland om zich daar levenslang te laten binden. Door de eerste beste Schot.

En laat die eerste Schot nu de dorpsmid zijn, die aan de ingang van het eerste dorpje, Gretna Green, woonde! Op zijn keurig geschilderd witte huisje staat een bord: Meer dan 10.000 huwelijken gesloten! Over 10.000 marriages!

Er is in het dorp een ganse vreemdelingenindustrie ontstaan. De Schotse wet eiste namelijk, dat de jongelui tenminste 2 weken in Schotland moesten hebben gewoond. Voor hun huwelijk moesten ze zich dus melden en 2 weken in een pensioen gaan. En het Schotse gebruik verbood ongehuwden, onder eenzelfde dak te slapen. Ergo had elk paartje twee pensions nodig. Daar kwamen dan de ouderparen eventueel bij, die het vermoedelijke huwelijk van hun weggelopen kinderen tot elke prijs zouden trachten te voorkomen. Zo profiteerden al 3 of 4 pensions van die ene bezetenheid. En ieder zich maar schuil houden. En ieder maar achter gordijntjes spioneren, intrigeren, bodes uitzenden, hoge beloningen betalen, hogelijk in de boot genomen worden.

Om, als de climax gekomen was, in een noodvaart naar de Blacksmith te rennen. Meer dan 10.000 huwelijken gesloten. Hoevelen hebben berouw gekregen over die onberaden stap? Hoevelen hebben er levenslang geluk mee opgedaan? Een ding staat vast: wanneer u het dorp achter u laat en in zuidelijke richting de grens overgaat, leest u nog net even het bordje: haste ye back to Scotland; ga gauw terug naar Schotland. En dat spreekt ieder toe, die dit lieflijke, frisse, stoere en schone land heeft leren liefhebben.

—o—

Er zijn tal van anecdotes over Schotland. Ze zijn alle van Engelse oorsprong en daarom niet geheel objectief. In al die stories worden de Schotten als gierigaards, als halve wilden, als dronkaards en onopgevoede roodharige individuen geschilderd. De Engelsman is er vrij sterk in, andere volken (foreign people) minder te achten dan de eigen natie. Zegt niet een nationale Engelse hymne, dat Engeland de golven der zee regelt?

Dies vroeg ik aan een Schot, of hij ook een mop over de Engelsen kon vertellen. Dat kon hij niet, zelfs niet na lang piekeren. Maar om me niet met lege handen weg te sturen wilde hij me wel een ware gebeurtenis vertellen, die hij onlangs gehoord had.

Op een vliegveld in Istanbul of Athene of zo stonden de passagiers in een rij op een vliegtuig te wachten. Er werd omgeroepen, dat de ingezetenen in de rij konden blijven staan maar dat de vreemdelingen, de foreigners, zich met hun pas aan het loket moesten melden. Dat ging allemaal vrij goed. Toch trof een ambtenaar later bij de ingezetenen iemand aan, die een Engels paspoort toonde. De ambtenaar zei: u had zich aan het loket moeten melden, Sir! Waarop de Engelsman antwoordde: ik ben geen foreigner, meneer — ik ben Engelsman!

BIJBELSTUDIE

nevé. Maar — hij doet dat niet omdat hij daar, evenals Jona, toe gedwongen wordt. De koning doet het vrijwillig uit vrees voor God en met het oog op het welzijn van zijn volk.

Ook deze heidense koning toont, evenals vroeger de heidense zee-lui, méér werkelijke eerbied voor en gehoorzaamheid aan God dan de profeet des HEEREN uit het volk van God.

12. En zelfs hiermee is nog niet alles gezegd! De koning roept op tot een algemeen, publiek boeten rouwbetoon. Het volk moet tonen dat het, evenals de koning, waarachtig gelooft dat het door Gods oordeel zal worden getroffen. En het moet blijken dat het dat oordeel ook ten volle heeft verdiend. Het moet zich vernederen onder de slaande hand Gods. En de koning doet nog meer. Hij draagt niet alleen Jona's gerichtsverklaring verder uit — hij vult die ook aan, hij verdiept die met een krachtige oproep tot bekering.

Over een bekering had Jona niet gesproken! Die sprak alleen van toorn en gericht en hoopte vurig dat een bekering nooit komen zou. De koning predikt zo'n bekering wel. En door dat te doen rijst hij nog weer verder uit boven Jona!

13. Die oproep tot bekering is

voorts allesbehalve een kreet, een lege oproep in een ijle ruimte. De koning verklaart nadrukkelijk dat een ieder moet terugkeren van zijn verkeerde weg en een ieder moet wegdoen het onrecht dat aan zijn handen kleeft — dat, zoals er letterlijk staat, in zijn handpalm is.

Bekering is alleen echte bekering als ze concreet is. Daar in Nenevé moeten de mensen wegdoen het onrecht, de oneerlijkheid in de handel, breken met de leugen in het onderling verkeer, ophouden met het uitbuiten van medemensen, het mishandelen van slaven en misbruiken van vrouwen. Kortom: ze moeten alle goddeloosheden haten, elkeen die waaraan hij zich schuldig maakte. Het moet komen tot een werkelijke, zakelijke, concrete bekering.

14. Maar ook zo zijn we nog niet aan het einde met de prediking van de koning van Ninevé. Ze gaat nog dieper en grijpt nog hoger. De oproep tot het volk eindigt namelijk met de merkwaardige woorden: Wie weet of God niet omkeert en berouw krijgt, zodat Hij zijn kimmige toorn laat varen en wij niet omkomen.

Als men deze woorden van de Assyrische koning overweegt dringt zich onweerstaanbaar de vraag aan ons op: hoe komt deze man daaraan? Want wat hij daar-

in zegt is een appèl op Gods barmhartigheid, een inroepen daarvan! Ook daarover had Jona niet gesproken. Nog veel minder dan over bekering.

Wat de koning zegt is daarom zeer opvallend. Er klinkt in zijn woorden iets door van een kennis omtrent God die wonderbaarlijk groot en zuiver is voor een heiden! In feite kent deze koning de HEERE op dat moment beter dan Jona. Wat Jona van God niet „kennen" wil, namelijk diens liefde, genade, barmhartigheid, daartoe neemt deze koning tastend de toevlucht. Hij zegt: Wie weet... Wanneer deze woorden gelovig gesproken worden raken ze het hart van God. Tegen deze roep kan God, om zo te zeggen, niet op. Als een mens zo spreekt wendt God zich zeker in ontferming tot hem.

Wat de koning daarna zegt is een uiting van een bevend hopen op afwending van Gods rechtvaardig oordeel over Ninevé. Wie weet, zo komt het immers over zijn lippen, keert God terug op de weg die Hij reeds is ingeslagen om Ninevé te straffen — of, zoals we ook kunnen vertalen: wie weet verandert God van zin, van plan — en krijgt Hij berouw en laat Hij zijn toorn varen zodat we niet omkomen.

een rouwkleed en zijn koningstroon voor een ashoop. Gedurende veertig dagen zal de koning zijn troon niet bestijgen. Hij gaat zijn volk voor in boete.

11. Maar hierbij laat de koning het niet.

Het geloof in Gods oordeelsverklaring door Jona brengt hem er als vanzelf toe die ook zijnerszijds met alle kracht zijn volk op de ziel te binden. Hij dringt die met zijn koninklijke autoriteit bij het volk aan. Als bevel van de koning en van zijn rijksgroten wordt namelijk aan het volk bekend gemaakt dat mensen en dieren, rund- en kleinvee volstrekt niets mogen proeven, en dat men niet grazen of water drinken mag. De koning neemt zo Jona's prediking over. Hij wordt, evenals Jona, een prediker van het komende gericht des HEEREN over Ni-

H. LANGERAK — UTRECHT

De dichter en zijn vader

In het jaar 1933 verscheen er bij Ploegsma te Zeist een boek dat de titel droeg „de Moeder”.

Het is een verzameling proza en poëzie over de figuur van de moeder, bijeengebracht door W. L. Bolding-Goemans.

Of er ook een verzamelbundel bestaat met verhalen en gedichten over de vader, is mij onbekend. Er is over hem, dacht ik, heel wat minder gepoëtiseerd dan over de moeder.

Toch zijn er twee gedichten die U beslist moet kennen. Zij zijn van de belgische dichter, Marnix Gijsen. Ik laat ze hier volgen met een enkel toelichtend woord.

Geschenk van mijn Vader

Wij zaten samen, zwiingend, bij het vuur;
mijn lieve vader
en ik.

Bij elk klokgetik
kwam zijn stervensuur
nader en nader.

Hij was rustig en goed;
lijk de moeder
die haar kindje heeft gedekt tot de kin,
en die heengaat op lichte voet,
stil en verblijd,
zo wist hij zijn denken en daden bedolven
onder Gods warme barmhartigheid.

Hij stond langzaam uit zijn zetel op,
recht en sterk lijk hij had geleefd.
Zijn fijne hand
heeft gebeefd
op mijn hand:
een nevel over een ontwakend land.

Toen heeft hij zijn laatste daad gedaan:
hij gaf me zijn uurwerk,
eenvoudig, zonder één woord,
en monklend is hij te rusten gegaan.
Maar toen ik hem zacht naar bed geleidde,
wist ik,
hoe een Engel, zingend, aanschreed achter ons beiden.

Want moedig had mijn vader,
in mijn handen
afstand van daad en tijd gedaan.
Trots en wenend ben ik heengegaan.

Een aangrijpende weergave van een bijzondere gebeurtenis.

Je ziet die twee, de vader en de zoon, bij de haard zitten. Je hoort de klok tikken.

Hij is al oud, de vader, en niet zo sterk meer. Zijn uren lijken geteld.

Er wordt weinig gezegd. Maar het is toch heel fijn, zo samen. Er gaat een weldadige warmte uit van de blijmoedige, oude man. Hij weet zijn denken en doen, dat merk je aan alles, bedolven onder Gods warme barmhartigheid.

Wat gaat er in hem om? Zoekt hij naar woorden om zijn zoon te zeggen dat zijn einde hem heel dichtbij schijnt?

Als hij opstaat heeft hij de woorden nog niet gevonden. Of misschien wel, maar belet de ontroering hem die uit te spreken.

Hij zegt het daarom met een gebaar. Hij neemt zijn horloge in z'n bevende hand en reikt het de zoon. En dat gebaar zegt oneindig veel meer dan welk woord ook.

Als hij de vader naar bed geleidt hoort hij nog wat mompelen. En het is of een Engel achter hen aankomt.

En de zoon begrijpt: Vader deed afstand van daad en tijd, in mijn handen. Is het niet om te huilen van trots?

Als vader is overleden ziet de zoon met grote eerbied naar hem terug.

Mijn Vadertje

Mijn vadertje, hij was rechtvaardigheid.
Hij had den zwaren last op zich geladen,
een eerlijk man te zijn
in woord en daad.

Dat is het schone, dwaze kwaad
waar na ons Here Jezus Christus,
de sterkste man aan ondergaat.

Zijn oog was rustigblauw; een verre zee.
Zijn woord van blijheid soms plotse fusee
in stalen nacht.

Hij lachte rood en zoende onverwacht
mijn dwaze haren en mijn jong gedacht.

De hoge schepen die de Schelde droeg,
hij wist hun laden schoon en vast te sturen.
Hij had hun namen lief,
om mee te spelen... als een kind naef;
Karatschi, Pantos, Calcutta,
lijk schone koralen.

Hij wist de haven; heimwee en verdriet,
bij vroegen morgenmist
en in den avond onder luid en rauw sirenenlied.

Hij heeft de bossen van zijn jeugd bemind.
Hij kende bomen lijk wij mensen kennen.
Hij wist de winden en den oogst,
en wou mijn hand aan 't ruw bedrijf des jagers wennen.

Mijn vadertje; hij was rechtvaardigheid.
Hij had de goede liefde tot de still' en ware dingen.

Onder de schaduw van een dorpskerk
ligt zijn sobere zerk.

Ik weet hoe zijn gedenken mij gelijk een lichte wolk behoedt.
Zijne rode, bange handen hield hij stervend Christus tegemoet.

Wat mooi om zo terug te kunnen denken aan je vader. Hij was een oprecht man geweest. Ook een opgewekt man. Z'n woord was blijheid, soms plots een schaterlach.

Als ze samen naar de haven gingen, ze woonden in Antwerpen, noemde hij de scheepsnamen met het intense plezier van de kenner.

Hij was goed thuis in de haven, de haven waar de schepen in- en uitvoeren, maar ook in de haven van het hart. Als heimwee en verdriet het leven teisterden, als de angstaanjagende sirenes hun rauwe lied zongen, dan wist hij waar hij terecht kon.

Dat wist hij ook toen de laatste minuten van zijn leven aanbraken.
Zijn rode, bange handen hield hij stervend Christus tegemoet.

Vervolg van pag. 291

Verloren Vrede

brood eten tot verzadiging en veilig in uw land wonen, EN IK ZAL VREDE IN HET LAND GEVEN, zodat gij nederliggen zult zonder dat iemand u opschrikt; Ik zal de wilde dieren uit het land uitroeien en het zwaard zal uw land niet teisteren.”

En datzelfde wordt in negatieve zin herhaald kort voor de intocht in het beloofde land in Deut. 18: 18 v.v.:

„Laat er daarom onder u geen man of vrouw, geen geslacht of stam zijn, wier hart zich nu van de HERE, onze God, afwendt om de goden dezer volken te gaan dienen; laat er onder u geen wortel zijn, die gif of alsem voortbrengt. Maar als iemand bij het horen van deze vervloeking meent, dat hij gezegend zal blijven en zegt: Ik zal vrede hebben, wanneer ik in de verstoktheid van mijn hart wandel — waardoor hij verdeling brengt zowel over het bevloede als over het dorre land — dan zal de HERE

die man niet willen vergeven, maar zullen de toorn en de ijver des HEREN tegen hem branden.”

Daarom moeten we dit zeggen: de vrede van enkeling en volk wordt altijd bepaald door de verhouding tot God, de Schepper en Verbondsgod.

Er kan eenvoudig geen vrede zijn, als er vijandschap is tegen God, als de Schepper miskend wordt, als het verbond kapot gemaakt is, als de afspraken gebroken zijn. Dat vindt U overal in de bijbel, in de wet, in de psalmen, in de profeten: er is geen vrede, zo klagen de dichters soms, maar ze weten wel hoe het komt: het is vanwege de zonde. (Vergelijk ps. 38).

Als het volk zich niet houdt aan afspraken, de woorden van het verbond, dat de HERE maakte, dan is er geen vrede, geen veiligheid, geen wel-varen: dan moet het spaak lopen, en dat gebeurt dan ook: niet één keer, niet twee keer, maar tien keer. Steeds opnieuw.

—o—

Dat vergat Gods volk steeds weer. Dat negeerde het. Tot ze met de neus op de feiten werden gedrukt. Tot ze vroegen: Waarom doet God het zo?

En dan stuurde God profeten: daarover hebben ze gesproken. Naar dat verbond steeds weer teruggeroepen. Ze hebben gezegd: het eerste wat gebeuren moet is dit: terugkomen tot de HERE. Volg Hem. Doe zijn woorden.

Dan komt het andere. En ze hebben, gedreven door de Geest van God de moed gehad de diepe oorzaak van de on-vrede en ellende aan te wijzen: omdat het verbond kapot gemaakt was, omdat ze niet de sabbat van de HERE hielden, omdat ze de afspraken niet nakwamen, daarom is er geen vrede.

Die echte, die ware vrede is de inzet van de worsteling om het hart van Gods volk, met name in de dagen van Jeremia en Ezechiël.

Deze beide profeten hebben te maken gehad met mensen die zich ook profeten noemden, ook Godsgezanten wilden zijn maar die de mensen wat op de mouw speldden, die hen wat wijs maakten, die een vrede voorspiegelden die vrede profeteerden, maar het waren geen echte, geen gezonden profeten. Ze spraken uit hun eigen hart en uit eigen denken, OMDAT ZE GEEN OOG HADDEN VOOR GODS RECHTEN in het verbond. Jeremia spreekt er van in hoofd-

stuk 6 (ook in cap. 14 en 29). Er zijn mensen die wel zien dat het fout is bij het volk van God, maar die daar een zalfje overheen strijken, die wel weten dat alleen een diepe en scherpe operatie redding kan brengen, maar die het allemaal op het gemakkelijkst genezen met de woorden:

vrede, vrede, terwijl er geen vrede is, vers 15. En even verder preekt de profeet het in naam van zijn Zender uit: „Hoor, gij aarde zie, Ik breng onheil over dit volk, de vrucht van hun eigen overleggingen, want zij luisteren niet naar mijn woorden en mijn wet verwerpen zij.” vs. 19. In hoofdstuk 29 wordt het opnieuw duidelijk gezegd: „Laten uw profeten die in uw midden zijn en uw waarzeggers u niet misleiden en luistert niet naar uw dromers, die gij laat dromen; want zij profeteren u vals in mijn naam; IK HEB HEN NIET GEZONDEN” (vs. 8, 9).

Daarom is er maar één weg tot de vrede, één weg om de verloren vrede terug te winnen: dat is de weg van het verbond. Terug tot God.

Terug tot Hem die trouw blijft, ondanks onze ontrouw. Om die vrede te hervinden moe-

ten volk en enkeling de weg terug. De weg van de meeste weerstand: de weg van de ommekeer naar de Machtige en Zijn gerechtigheid.

Want wij zijn het niet die de verloren vrede kunnen terugbrengen met onze inspanning. Dat doet de HERE, de God van het verbond.

Vrede maken, dat doet Hij en Hij alléén.

En wij worden opgeroepen terug te keren tot Hem en zijn rechten. Dan pas zal er opnieuw vrede zijn.

Of, om het met de woorden van Jeremia te zeggen:

„Want Ik weet, welke gedachten Ik over U koester, luidt het woord des HEREN, gedachten van vrede en niet van onheil, om U een hoopvolle toekomst te geven. Dan zult gij Mij aanroepen en heengaan en tot Mij bidden en Ik zal naar u horen; dan zult gij Mij zoeken en vinden wanneer gij naar Mij vraagt met uw ganse hart. Dan zal Ik Mij door u laten vinden, luidt het woord des HEREN en in uw lot een keer brengen; dan zal Ik u verzamelen uit alle volken en van alle plaatsen waarheen Ik u verstoten heb, luidt het woord des HEREN en u terugbrengen naar de plaats vanwaar Ik u in ballingschap heb doen wegvoeren.” (Jer. 29 : 11-14).

Zo trekt God hun ogen en hun hoop naar de toekomst: Hij zal een nieuwe toekomst maken. Hij zal vrede maken, en Hij roept hen terug te keren tot de oude paden, de paden door God aangelegd in de afspraken van het verbond.

De grote belofte voor de toekomst is er voor dat volk: er komt een vrede-rijk, er komt een Vrede-koning. Hij verschijnt die Vrededorst heten zal. Want het verbond wordt hersteld: een nieuw verbond. God zelf zal verzoening doen over de vijandschap, over de schendingen, over de ontrouw, over de ongerechtigheid.

—o—

En daarom zingen de engelen in de kerstnacht: Eerst: Ere zij God in de hoge. Hij doet het. Daarna: vrede op aarbij bij (in) mensen van het welbehagen.

Onze vrede is Christus. (Ef. 2 : 14). Hij heeft de vijandschap tegen God en zijn rechten, de vervreemding van God en het verbond en de vrede, gedragen in zijn eigen lichaam.

Hij heeft de muur die scheiding maakte weggebroken.

Hij deed dat door „in zichzelf vrede makende, de twee tot één nieuwe mens te scheppen en de twee, tot één lichaam verbonden weer met God te verzoenen door het kruis, waaraan Hij de vijandschap gedood heeft.

En bij zijn komst heeft Hij vrede verkondigd aan u die veraf waart en vrede aan hen die dichtbij waren.” (Ef. 2 : 15, 16, 17).

Daarom horen deze drie V's bij elkaar: vrede, verbond en verzoening.

„God was in Christus de wereld met zichzelf verzoenende” (2 Cor. 5 : 19).

Daarom kunnen we zeggen: „Wij dan, gerechtvaardigd uit het geloof, hebben vrede met God door onze Here Jezus Christus.” Rom. 5 : 1.

Wij hebben vrede.

Met God.

Zeker, het is waar: we leven in een wereld van onvrede, van haat en geweld en onrecht en oorlog en vijandschap.

Maar wie deze herstelde vrede

kent zal een verkondiger van die vrede worden. In diens eigen hart en leven zal alles weer op orde komen; de chaos zal er verdwijnen, de harmonie herkegen zijn en die mens zal uit die vrede gaan leven: met zijn vrouw, met zijn kinderen, in zijn gezin, in de kerk en in zijn maatschappelijk leven, in de omgang met anderen. Deze vrede zal hart en leven tot een eenheid brengen. En dat moet de kerk, de gemeente van Christus tonen. Dan zullen allen die waarachtig deze vrede door het offer van het kruis aanvaard hebben, moeten tonen dat het kruis niet ijdel is. Dat er kracht van uitgaat.

Dan zullen we er aan moeten werken dat ook tussen mensen die bij elkaar horen, omdat ze van Christus zijn, tussen kerken die Christus' lichaam niet gedeeld mogen laten zijn in deze wereld, de vijandschap verdwijnen gaat, dan moeten de misverstanden opgeruimd, dan moet de schuld bleden.

Want al het doen en laten van hen die de vrede, die alle verstand te boven gaat gebonden hebben, zal vol mogen zijn van die vrede.

„Zalig de vredestichters, want zij zullen kinderen Gods genoemd worden.” Matth. 5 : 9.

Onze roeping is terug te keren en terug te roepen tot de God des vredes en tot zijn gerechtigheid. We hebben te belijden en te beleven dat Hij zijn rechten gelden laat op allen die zijn schepselen zijn. Dat terugroepen en zelf terug-

keren tot deze God des vredes bedoelt de Hebreëen-brief in hoofdstuk 12 : 14: Jaagt naar vrede... met allen.

Zulke mensen leven en zien uit naar de vrede die komt. Niet door de vorming van een nieuw mensentype, niet door het omturnen van mensen, door het omvormen van het denken der mensen (deze vrede gaat alle verstand te boven, Fil. 4 : 7), maar doordat deze God alles nieuw gaat maken.

Het vrede-rijk komt, want de Vrede-vorst komt weer. Dan zal niemand meer leed doen noch verderf brengen, omdat... zij allen de HERE kennen. Omdat allen gebogen hebben voor Hem, die de Heer is, omdat allen belijden dat Hij het is, die éne naam. Want dan is de vijandschap volkomen verdwenen, omdat die grote tegenstander weg is.

„De God nu des vredes zal weldra de satan onder uw voeten vertreden.” (Rom. 16 : 20a).

Dan is de bedreiging weg: de poorten van de stad staan open.

Dan verkeert de leeuw met het lam en het kind met een adder. Dan zijn de tranen weg.

Van die vrede zullen genieten allen die geschreven stonden in het levensboek van het Lam.

Het Lam dat de **zonde** der wereld wegnam en daardoor de vrede maakte, het verbond herstelde: onze Middelaar. onze Vrededorst. Vraagt gij zijn naam, zo weet dat Hij de Christus heet, Gods eengeboren Zoon, verwinnaar van de troon, de zege is Hem beschoren.

Ik dank U.

Persschouw

■ Is de Chr. Geref. Kerk een scheurkerk?

In zijn kerkblad „De Schaapskooi” schreef ds D. K. Wielenga over de vraag of de (binnenverbandse) vrijgemaakte Geref. Kerken de ware kerk zijn. Hij merkte op dat hij het dwaas vond van de vrijgemaakte Geref. Kerken als van de ware kerken te spreken. Hij schreef dit:

„Waar is enige kerkelijke uitspraak van dit kaliber te vinden? Dat er wellicht deze of gene is die dergelijke denkbeelden koestert, is niet onmogelijk, maar dan is een dergelijk mens er toch volkomen naast. Wat dacht men nu van de samensprekingen met de christelijke gereformeerde kerken? Was dat mogelijk en toelaatbaar geweest indien onze meerdere vergaderingen van overtuiging waren dat dat „valse” kerken waren? Hebben de afgescheidenen en dolerenden soms over en weer elkaar uitgemaakt voor „valse” kerken? We moeten wat voorzichtig zijn met dit over elkaar te vertellen. Er is geen sterfeling, die zijn bijbel en belijdenis kent die de euvele moed zou hebben te zeggen dat de gereformeerde kerk vrijgemaakt naar art. 31 K.O. de pretentie voert „de enige ware kerk van Christus” te zijn.”

Ds D. van Dijk van Groningen was het niet met ds Wielenga eens. Naar zijn overtuiging had deze moeten schrijven: de vrijgemaakte kerken zijn „de enige ware kerk van Christus in ons land.”

Ten aanzien van de Chr. Geref. Kerken merkt ds Van Dijk dan het volgende op:

„Ook deze kerken wilden leven naar Schrift en belijdenis en Gereformeerde kerkenordering. Hoe hadden wij deze kerken vóór de Vrijmaking gezien?

Als „valse kerk”?

Neen; ik heb het zo gezien: „de Christelijke Gereformeerde kerken vertoonden de kenmerken van de „ware kerk”, maar zij hadden zich, op onvoldoende grond, bij de vereniging van 1892, losgemaakt van de Gereformeerde Kerken.

Zij waren daarmee **kerkeliik** ongehoorzaam geweest. Zij behielden de kenmerken van de ware kerk, maar waren een, van de ware kerk losgescheurd, gedeelte geworden. Ik wilde die kerken daarom geen „valse kerk” noemen, maar „scheurkerken”.

Daarom konden wij, na de vrijmaking met deze kerken vereniging zoeken en trachten daardoor de scheur, die in 1892 was getrokken, te helen. Als dat was gelukt, zou dat een prachtig ding zijn geweest.

Het is helaas niet gelukt.

Ondanks al ons pogen en aandringen, zijn de Christelijke Gereformeerden tot nu toe blijven volhouden in hun weigering, zich met ons te verenigen. Daardoor zijn zij: „Scheurkerken” gebleven. De Christelijke Gereformeerden vinden het van ons heel erg, heel erg, als wij zeggen, dat wij de éne ware kerk zijn. O. neen, zij staan in dat opzicht veel ruimer.

Maar ondertussen vinden zij het heel erg als een lid van hun kerk, vrijgemaakt zou worden en zij zijn er heel erg blij mee als een lid van onze kerken naar het overkomt.

Al dat gepraat over zijn **ruimheid** en over zijn erkenning van de **ware kerk** ook buiten eigen kerken, gaat heel vaak gepaard met het ergste kerkisme, waarbij men het heel erg vindt dat een lid van eigen kerk overgaat naar een

kerk, die men theoretisch, in zijn gepraat toch ook wel „ware kerk” wil noemen en men is er als de kippen bij om ziertjes te winnen voor eigen kerk.

Als ik op de preekstoel sta durf ik te zeggen: „Hier, rondom deze kansel, bij dit doopvont, aan deze avondmaalstafel vergadert Christus Zijn Kerk; hier moet ieder, die waarlijk, ook kerkelijk gehoorzaam wil zijn zich voegen”.

Al dat praten: „Ja, maar daar is wel meer dan één ware kerk”, opent de weg weer naar de gevaarlijke leer van de pluriformiteit en zal schade doen aan het leven van de kerk, zoals Christus dat heeft verordineerd.”

Volgens ds v. Dijk zijn dus blijkbaar de Chr. Geref. Kerken **ware scheurkerken** (of: **scheurende ware kerken**?) en zijn zijn kerken de enig ware kerken in ons Vaderland.

Ds Wielenga sprak van de samensprekingen welke indertijd door de deputaten van de vrijgemaakte Geref. en de Chr. Geref. Kerken werden gevoerd.

Ik weet daar wel iets van. Ik heb er aan mee gedaan.

Het is inderdaad zoals ds Wielenga zegt: Als wij zouden gezegd hebben dat de Chr. Geref. Kerken scheurkerken waren zou de samenspreking in vijf minuten afgelopen zijn geweest! Ik zal hier nu enkele passages citeren uit het aan alle kerken toegestuurd en door de synode van Kampen goedgekeurde gedrukte verslag van deze samenspreking. Eerst dit:

„Wat 1892 (het jaar waarin de Chr. Geref. en de Dolerende kerken verenigd werden - C.V.) aangaat, toen was, wat Kuyper zei, nog niet bindend opgelegd. Kuyper heeft toen zelf geschreven: niet binden. Daarom zien we Uw houding in 1892 als niet noodzakelijk. Maar, daarin hebt U gelijk: er werd wel geleerd, wat wij niet kunnen aanvaarden. Doch dat gebeurt altijd, in alle Kerken; ook wel bij U. De strijd, dien U in 1892 gevoerd hebt, was dogmatisch noodzakelijk. De Chr. Geref. hebben beter dan wij gezien, hoe taai de B-groep was. Door de latere gebeurtenissen hebben wij beter licht gekregen over 1892. U hebt gezegd: de leer van de veronderstelde wedergeboorte zal doorwerken, dus moeten we eerst doorpraten, voor we vereenigen. Voor ons was de zaak: worden we gedwongen die leer te aanvaarden, of zijn we vrij er ons tegen te verzetten? Wij zeggen niet, dat U dogmatisch niet trouw was, maar we werden nog niet gebonden.

Van Christ. Geref. zijde wordt hiertegenover geplaatst, dat de Kerken in 1892 een leer toelieten, die niet toelaatbaar was. De **confessie** noodzaakte ons ten apart te gaan staan. U zegt: 1892 was wel begruipelijk, maar niet noodzakelijk. Uit Uw redeneering volgt, dat de Chr. Geref. Kerk in 1892 geen recht van bestaan zou hebben, en dat zij willekeurig een scheur in het lichaam van Christus zou hebben getrokken. Als morgen iemand bij U komt, die de veronderstelde wedergeboorte leert, dan moet U hem, indien U onze houding in 1892 afkeurt, aanvaarden. Doet U dat laatste niet, dan moet U onze houding in 1892 goedkeuren. De Kerk had de roeping die leer nooit toe te laten. Vanwege de Geref. deputaten **wordt ontkend, dat de Chr. Geref. in 1892 willekeurig apart zouden zijn gaan staan.** Uw opzet was in

1892 de Kerk van onzen Heere Jezus Christus te institueeren naar Zijn Woord, maar U deed dat o.i. iets te vroeg, te verklaren uit de verwarde situatie, dat er wel niet werd gebonden, maar de leer der veronderstelde wedergeboorte wel de Kerken werd ingedragen. Maar ook wij wilden in 1892 niet anders dan de Kerk institueeren. Als we dat van elkaar aannemen, is het dan noodig, dat we tot één gedachte komen over iets, wat in de historie geschiedde, maar thans niemand bindt? Te meer, waar we het erover eens zijn, dat indien het historisch vaststond dat er in 1892 in de vereenigde Kerken gebonden werd aan de leer der veronderstelde wedergeboorte, het eisch van Schrift en confessie was, niet met de vereeniging mee te gaan!"

Ook het volgende is van belang. Het werd door de deputaten van de vrijgemaakte kerken geschreven toen de Chr. Geref. gewezen hadden op uitspraken als die van ds Van Dijk dat n.l. de vrijgemaakte Geref. Kerken de enige ware kerken in Nederland zijn. De schrijver van de volgende citaten was, zoals men direct merkt, prof. K. Schilder.

„Wij zeggen niet: wij zijn alléén de ware kerk. De Geest des Heren is vrij. Die kan zó werken, dat men hier en daar het predicaat ware kerk niet meer kan ontzeggen.

En toen de Chr. Geref. deputaten aan de vrijgemaakte schreven: „Uw bestempelen van alle kerken als valse kerken kan onze instemming niet hebben”, reageerde de vrijgemaakte deputaten aldus:

En wie is het toch, die u heeft diets gemaakt, dat wij alle kerken als valse kerken bestempelen? In onze mondelinge samensprekingen is dergelijke dwaasheid duidelijk weerlegd. U schijnt ons hier te putten uit bezinksels van kwade journalistiek.”

De vrijgemaakte kerken van ds v. Dijk hebben zich niet verenigd met de Chr. Geref. Zij hebben sindsdien wel kerkscheuring bewerkt. In Kampen hebben de (vrijgemaakt) Geref. Kerk en de Chr. Geref. Kerk elkaar over en weer als ware kerk erkend. Dat wil volgens Calviin zeggen dat daardoor de eenheid der kerk werd hersteld. De organisatorische kwesties zijn daarbij van secundair belang. C.V.

Kerknieuws

Ds J. J. Verleur — Ds J. J. Verleur te Lisse, die op 1 januari 1974 met emeritaat hoopt te gaan, zal vanaf die datum hulpdiensten verrichten in de kerk te Amersfoort. Hij woont al in Amersfoort. Zijn adres daar is: Verdijkstraat 143, tel. 03490-29719.

Ds W. L. Kurpershoek — Ds W. L. Kurpershoek, zendeling van de kerk te Haarlem en samenwerkende kerken, werkzaam te Nathal (Zuid-Afrika) is op 19 september j.l. voor een verlofperiode van vier maanden in ons land aangekomen.

Ds G. Visee — Op 1 oktober j.l. vierde ds G. Visee zijn veertig jarig ambtsjubileum. Hij diende achtereenvolgens de kerk te Nes en Wierum, te Emlichheim, Leerdam en Kampen en verricht vanaf september 1972 hulpdiensten in de kerk te Haren (Gr.).

Prof. dr H. J. Jager — Het zal 14 oktober a.s. vijf en veertig jaar geleden zijn, dat Prof. Jager als predikant zijn intrede deed in de kerk te Jutrijp-Hommerts. Hij diende vervolgens de kerk te Voorthuizen en werd op 1 december 1948 Hoogleraar in de Nieuw-Testamentische vakken aan de Theologische Hogeschool (Broederweg) te Kampen. Hem werd op 1 oktober 1966 als zodanig emeritaat verleend.

ADRESSEN

Arnhem, scriba: H. Cornelissen, Beverweerdlaan 6, Arnhem.

Amsterdam-West, scriba: J. de Boer, Burg. v. d. Pollstraat 82-I, Amsterdam-1016, tel. 020-110980.

Zoetermeer: Consulent: ds J. Waagmeester, tel. 070-670526.

Scribaat: J. H. Bosman, Van Goghstraat 45, Zoetermeer, tel. 079-167980.

Voorz. Dienst des Woords: D. Kamsteeg, Westerko 39, Zoetermeer, tel. 079-210089.

Penningmeester: L. Vermeer Jzn, Palthelaan 152, Zoetermeer, tel. 079-166595. Postgiro: 509185 t.n.v. penningm. Geref. Kerk (Vrijgem.) Zoetermeer. Bank Ned. Middenst. Bank te Zoetermeer, rekening no. 69.111.0301, t.n.v. penningmeester. U wordt dringend verzocht geen post meer te zenden aan ambachtsherenlaan 1039, daar de vroegere scriba inmiddels op een ander adres in Zoetermeer woont.

Nieuws uit breder kring

Verontrusten

De verontrusten in de Gereformeerde kerken (syn.), tot dusver georganiseerd in twee verenigin-

Heden behaagde het de Heere van onze zijde weg te nemen, mijn geliefde man, onze zorgzame vader, behuwdvader, broer, zwager en oom, de heer

Johannes van de Burgt,

op de leeftijd van 48 jaar.

Psalm 121 (onberijmd).

Dordrecht:

H. van de Burgt-
van der Steege

Vlaardingen:

Anton en Willy

Dordrecht:

Bert en Ans
Ina en Nico
Joop en Elly
Jan
Theo

Dordrecht, 25 september 1973
Schaperstraat 82

De teraardebestelling heeft plaats gehad op zaterdag 29 september op de Algemene Begraafplaats te Dordrecht.

gen, n.l. de persvereniging „Waarheid en Eenheid” en de vereniging van verontrusten „Schrift en Getuigenis”, gaan voortaan samen verder in één vereniging, die heet: „Schrift en getuigenis”. Het blad „Waarheid en Eenheid” houdt zijn naam. Gezien de ontwikkeling binnen de gereformeerde kerken (syn.) achtte men deze bundeling van krachten noodzakelijk. Zaterdag 6 oktober a.s. houdt „Schrift en getuigenis” een vergadering te Amersfoort.

Theologische Hogeschool Kampen

Aan de Theologische Hogeschool (Broederweg) te Kampen studeren momenteel 84 studenten, terwijl 28 studenten zich thuis voor bereiden op hun kandidaatsexamen. Aan het begin van het nieuwe kususjaar lieten 18 studenten zich voor het eerst inschrijven. Er staan meer dan 20 kandidaten genoteerd voor het doctoraal examen. Over niet al te lange tijd hopen enkele doctorandi te promoveren.

Geheel onverwachts is in Jezus ontslapen, mijn geliefde man, en onze zoon, broer en zwager,

Hermanus Frederik Thijs

op de leeftijd van 52 jaar.

Psalm 23.

Arnhem:

G. J. Thijs-Bennik

Groningen:

A. Thijs

P. Thijs-Dolf

Poortugaal:

H. Thijs

G. Thijs-Berends

Haren (Gr.):

S. Thijs

B. J. Thijs-van Marum

Arnhem:

J. Amptmeyer

D. Amptmeyer-Bennik

Arnhem:

J. H. Bennik

Neven en nichten.

Arnhem, 30 september 1973
Veerweg naar Westervoort 25

De begrafenis heeft plaats gevonden op donderdag 4 oktober op de Algemene Begraafplaats Moscowa.

Zojuist verschenen:

BIJBEL EN BELIIDENIS deel I

(6e gewijzigde en vermeerderde druk)

door ds J. H. Velema.

Dit bekende catechisatieboekje voor de jongste groep catechisanten behandelt de hoofdlijnen van de Bijbelse Geschiedenis in 52 lessen. Elke les bevat Bijbelbespreking, Gesprek, vragen en opdrachten.

Prijs f 3,90.

Te bestellen bij:

DRUKKERIJ NAARDEN

Turfpoortstraat 31 - Naarden
Telefoon 02159 - 45208

Langerak—Nieuwpoort (Z.-H.)

Het bestuur vraagt m.i.v. 1 januari 1974 een

onderwijzer

van Gereformeerde beginselen, in vaste dienst, voor een der hogere klassen, bevoegd voor j en r.

- Vrij nieuwe school
- moderne leermiddelen
- jong personeel.

De school is een samenwerkingsschool van Herv. (Geref.), Geref. (Vrijg.) en Chr. Geref.

Langerak ligt aan de Lekdijk in de mooie Alblasserwaard. Er zijn goede busverbindingen met Utrecht en Rotterdam.

**WOONRUIMTE
GEEN PROBLEEM.**

Inlichtingen bij en sollicitaties aan het hoofd der school: H. de Wind, Nassaustraet 9, Langerak (Z.-H.), telef. 01843-546 (huis) 01843-529 (school).

TER PERSE :

in de reeks

De Voorzeide Leer

over

DE HEILIGE SCHRIFT :

Ds C. Vonk,

RICHTEREN

Intekenprijs tot 31 december 1973 f 29,50, daarna f 35,—.

Gaarne zenden wij U een volledig prospectus over deze unieke Schriftverklaring!

Firma

Wesdijk, Liebeek en Hooijmeijer
Singel 55 — Postbus 2.
Barendrecht.

Drukkerij »Steenbergen«

★

Periodieken

Boekwerken

Handelsdrukkerwerk

ZEIST - TELEFOON 03404 - 12452

Redactieleden

Ds H. Amelink

Ds G. Janssen

Drs H. de Jong

D. W. L. Milo

Prof. C. Veenhof

Drs H. E. S. Woldring

Adres van de Redactie

Ds H. Amelink,

Lekdijk 82 b,

Langerak (Z.-H.)

Tel. 0 1843 - 232

Advertenties en druk

Drukkerij

„Steenbergen”,

Slotlaan 220, Zeist.

Tel. 0 3404 - 12452

Abonnementsprijs:

f 20,— per jaar

f 10,50 per halfjaar

f 5,50 per kwartaal

Buitenland: Europa

en zeepost f 30,—;

Luchtpost f 50,—

Geref. Persvereniging „Opbouw”

Abonnementenadministratie

Rotterdamse Rijkweg

174, Rotterdam-8

Tel. 010 - 153535

Giro 40.49.45

Drs H. E. S. Woldring Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.